

Govor Beljevine

Eršetić, Andrea

Undergraduate thesis / Završni rad

2019

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **Josip Juraj Strossmayer University of Osijek, Faculty of Humanities and Social Sciences / Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Filozofski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:142:974388>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-02-21**

FILOZOFSKI FAKULTET
SVEUČILIŠTE JOSIPA JURJA STROSSMAYERA U OSIJEKU

Repository / Repozitorij:

[FFOS-repository - Repository of the Faculty of Humanities and Social Sciences Osijek](#)

Sveučilište J.J. Strossmayera u Osijeku
Filozofski fakultet
Preddiplomski studij Hrvatski jezik i književnost i Pedagogija

Andrea Eršetić

Govor Beljevine

Završni rad

Mentor: doc. dr. sc. Silvija Čurak

Osijek, 2019.

Sveučilište J.J. Strossmayera u Osijeku
Filozofski fakultet
Preddiplomski studij Hrvatski jezik i književnost i Pedagogija

Andrea Eršetić

Govor Beljevine

Završni rad

Mentor: doc. dr. sc. Silvija Čurak

Znanstveno područje: humanističke znanosti, polje: filologija, grana: kroatistika

Osijek, 2019.

Prilog: Izjava o akademskoj čestitosti i o suglasnosti za javno objavljivanje

Obveza je studenta da donju Izjavu vlastoručno potpiše i umetne kao treću stranicu završnog odnosno diplomskog rada.

IZJAVA

Izjavljujem s punom materijalnom i moralnom odgovornošću da sam ovaj rad samostalno napravio te da u njemu nema kopiranih ili prepisanih dijelova teksta tuđih radova, a da nisu označeni kao citati s napisanim izvorom odakle su preneseni.

Svojim vlastoručnim potpisom potvrđujem da sam suglasan da Filozofski fakultet Osijek trajno pohrani i javno objavi ovaj moj rad u internetskoj bazi završnih i diplomskih radova knjižnice Filozofskog fakulteta Osijek, knjižnice Sveučilišta Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku i Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu.

U Osijeku, datum

19.09.2019

Andrea Eršević 0122223279
ime i prezime studenta, JMBAG

Sadržaj:

Sažetak:	1
1. Uvod.....	2
2. Naselje Beljevina	3
2.1. Naseljavanje mjesta Beljevina	3
2.2. Geografski smještaj mjesta Beljevina	3
2.3. Crkva svetog Martina.....	4
2.4. Područna škola Josipa Jurja Strossmayera Beljevina.....	4
2.5. Udruge i društva.....	5
2.5.1. <i>Kulturno-umjetničko društvo Zagorci</i>	5
2.5.2. <i>Dobrovoljno vatrogasno društvo Beljevina</i>	5
2.5.3. <i>Nogometni klub Zagorac 1952</i>	6
2.5.4. <i>Lovačko društvo Vidra</i>	6
3. Obilježja kajkavskog narječja	7
4. Jezična analiza govora Beljevine	9
4.1. Fonološka razina	9
4.1.1. Vokalizam	9
4.1.2. Konsonantizam.....	10
4.2. Morfološka razina	11
4.2.1. Promjenjive vrste riječi	11
4.2.2. Nepromjenjive vrste riječi.....	13
4.3. Sintaktička razina.....	14
4.4. Naglasni sustav	14
4.5. Leksička razina	15
5. Mali rječnik beljevačkog govora.....	16
6. Zaključak.....	19
7. Literatura i izvori:	20

Sažetak:

U radu se predstavljaju rezultati najnovijih istraživanja očuvanosti kajkavštine u govoru mještana Beljevine. Specifičnost beljevačkog govora očituje se u činjenici da pripada kajkavskom narječju te je karakteristike kajkavskog jezičnog sustava očuvao unatoč geografskom smještaju samog sela. Kako je mjesto smješteno u srcu Slavonije, okruženo je štokavskim govornim područjem, većinom šokačkim govorom. Postanak sela vremenski se smješta u razdoblje između Prvog i Drugog svjetskog rata. Dakle, relativno je mlado selo što je i jedan od razloga očuvanosti izvornog govora. U prilog očuvanju ovog zagorskog govora kao i narodnih običaja, pjesama i plesova svakako ide i činjenica da su mještani aktivno uključeni u razne udruge koje potpomažu očuvanje kulturno-umjetničke baštine. Kao i svugdje na prostoru Lijepe naše, tako je i ovdje zabilježen pad broja stanovništva, a mladi najčešće odlaze zbog nemogućnosti nastavka školovanja nakon osnovne škole te pronalaska posla. To je jedan od razloga zašto je broj mladih koji uče ovaj govor u opadanju. Iz tog razloga vrlo je važno uočiti značaj samog mjesta i njegovog govora te važnost njegova znanstvenog opisivanja. U radu su korišteni audio zapisi snimljeni 5. siječnja 2019. godine u kojima govori kazivač Damir Filipašić, rođen 1969. godine te audio zapis snimljen 19. svibnja 2019. godine u kojem govori Verica Eršetić rođena 1949. godine. Govor je analiziran s fonološke, morfološke, sintaktičke i leksičke razine te se na kraju nalazi mali rječnik beljevačkog govora.

Ključne riječi: Govor Beljevine, kajkavsko narječje, štokavsko govorno područje, jezična analiza

1. Uvod

Selo Beljevina, iako se geografski nalazi na štokavskom govornom području, značajno je zbog govora svojih stanovnika. Specifično je što se govor temelji na kajkavskom dijalektu. Većina se stanovništva koje ondje živi izjašnjava Zagorcima te teže u što većoj mjeri očuvati svoj govor, ali isto tako i kulturnu baštinu. Iako utjecaj govora okolnih područja prvih desetljeća nije bio velik, ipak je bio prisutan. Razvojem industrije dolazi do naseljavanja mjesta stanovništvom slavonskih krajeva. Odlaskom mladih u gradove radi školovanja i potrage za poslom, utjecaj okolnih govora kao i standardnog jezika sve je veći i utjecajniji. Iz tog razloga za očuvanje je važno zapisivanje i analiziranje trenutnog stanja što je upravo i cilj ovog završnog rada. Pretpostavlja se da kajkavske odlike čuvaju stariji stanovnici dok su mlađi stanovnici govornici štokavskoga narječja.

2. Naselje Beljevina

2.1. Naseljavanje mjesta Beljevina

Prema podacima Državnog zavoda za statistiku, mjesto se u rezultatima o popisu stanovništva prvi puta spominje 1880. godine te je tada zabilježena brojka od 11 stanovnika u samom mjestu. Sve do 1931. godine mjesto se bilježi nazivom Beljavina i tada broji 781 stanovnika. Od 1931. godine pa sve do danas koristi se naziv Beljevina. Do 1948. godine sadrži podatke za susjedno selo Krčevinu. Najveći zabilježen broj stanovnika iznosio je 1235 stanovnika, prema popisu iz 1961. godine.¹ Od tada je broj stanovnika u opadanju.

Između Prvog i Drugog svjetskog rata mjesto su intenzivno počeli naseljavati doseljenici iz Hrvatskog zagorja, pretežno iz okolnih mjesta grada Varaždina kao što su Beretinec, Krušljevec, Sveti Ilija te iz Lepoglave. Prema usmenoj predaji prvi stanovnici iz Hrvatskog zagorja mjesto Beljevinu naseljavaju početkom 20. stoljeća. Potaknuti pričama o bogatstvu plodne slavonske ravnice te o tome kako preko ograda Slavonci suše svoje kobasice, šunke i kulene, siromašni i odvažni seljaci Hrvatskog zagorja utovarali su u teretne vagonne „vlakova bez voznoga reda“² svoje obitelji i sveukupno blago. Upravo zbog tog stanovništva govor, običaji i tradicija u mjestu Beljevina drugačiji su u odnosu na okolna mjesta.

Prema popisu stanovništva provedenom 2001. godine u Beljevini je živjelo 810 stanovnika.³ Broj stanovnika prema popisu iz 2011. godine broji 712 stanovnika, a brojka je i dalje u opadanju.⁴

2.2. Geografski smještaj mjesta Beljevina

Mjesto Beljevina pripada Osječko-baranjskoj županiji, te je smješteno u zapadnom dijelu županije. Beljevina se do teritorijalne reorganizacije u Hrvatskoj nalazila u sastavu stare Općine Našice.

¹ *Naselja i stanovništvo Republike Hrvatske 1857.-2001.* Zadnja posjeta: 20.06.2019 Dostupno na: <https://www.dzs.hr/>

² Teretni vlakovi organizirani u svrhu migracije stanovništva u panonske krajeve po principu jedan teretni vagon – jedna obitelj.

³ Popis stanovništva 2001. Zadnja posjeta: 20.06.2019 Dostupno na: <https://www.dzs.hr/>

⁴ Popis stanovništva 2011. Zadnja posjeta: 20.06.2019 Dostupno na: <https://www.dzs.hr/>

Danas je dio Općine Đurđenovac. Po uzoru na topografiju izvornih naselja Hrvatskog zagorja, topografija sela Beljevina razlikuje se u odnosu na susjedna, slavonska mjesta. Kako su kuće po zagorskim selima bile raštrkane po „bregima“ tako su i stanovnici Beljevine kuće rjeđe rasporedili kako bi ih okružili vinogradima, njivama i livadama. Iz istog razloga, za razliku od okolnih, selo Beljevina nema mjesto koje bi zvali „centrom sela“.

2.3. Crkva svetog Martina

U mjestu se nalazi crkva svetog Martina. Mjesto je prvotno pripadalo Župi Feričanci, a trenutno pripada rimokatoličkoj Župi sv. Petra apostola u Bokšiću. Također ubraja se u našički dekanat Požeške biskupije. Zaštitnik mjesta, kao što stoji i u nazivu crkve je sveti Martin – zaštitnik siromašnih, putnika, vinogradara te liječenih alkoholičara. Upravo zbog toga ovaj je svetac kojeg se naziva i „vinskim svecem“ značajan za kulturu Zagorja općenito. Crkveni god slavi se 11. studenoga, a vjeruje se da na taj dan sveti Martin krsti mošt u vino.⁵ Od toga dolaze i obredi krštenja vina koje Zagorci često prate riječima: „Došel, bu došel sveti Martin, on bu ga krstil, ja bum ga pil!“

2.4. Područna škola Josipa Jurja Strossmayera Beljevina

Područna škola, u kojoj se održava nastava od prvog do četvrtog razreda osnovne škole, pripada matičnoj Osnovnoj školi Josipa Jurja Strossmayera u Đurđencu. Zbog malog broja učenika na četiri razreda u dva razredna odjela djeluju dvije učiteljice.⁶

⁵ Sveti Martin – omiljeni vinski svetac. Zadnja posjeta: 22.06.2019. Dostupno na:

<https://povijest.hr/drustvo/kultura/sveti-martin-omiljeni-vinski-svetac/>

⁶ OŠ J.J.Strossmayera. O školi. Zadnja posjeta: 22.06.2019. Dostupno na: <http://os-jjstrossmayera-djurdjenovac.skole.hr/skola>

2.5. Udruge i društva

Selo se može podičiti aktivnim djelovanjem svojih udruga i društava. Iako očuvanju tradicije i govora najviše pridonosi Kulturno-umjetničko društvo „Zagorci“, djelovanje ostalih udruga također je značajno.

2.5.1. *Kulturno-umjetničko društvo Zagorci*

Da se korijeni njihovih predaka ne zaborave, u svibnju 2009. godine osnivaju *Kulturno-umjetničko društvo „Zagorci“*.⁷ Predsjednica KUD-a je Adrijana Ilišin, voditelj plesača Damir Filipašić, a voditelj svirača Dino Ilišin. Cilju udruge je očuvanje tradicije, običaja i kulture zagorskih krajeva. Kako nakon osnivanja kulturno-umjetničkog društva u selu nije bila sačuvana niti jedna nošnja, po usmenoj predaji starijih mještana sašili su nošnje koje predstavljaju kulturno-umjetničku baštinu sela. Folklorno društvo broji pedesetak aktivnih članova podijeljenih u tri skupine: dječja skupina, odrasla plesačka skupina i tamburaška skupina. Dugogodišnji su organizatori manifestacija *Beljevina i Zagorje vu srcu* i *Dobro nam došel prijatel*, također organiziraju i dječju smotru folklora *V srcu mi popevka zvoni*.⁸ Njihovo djelovanje prate brojni nastupi diljem Lijepe naše, međutim najznačajniji za očuvanje tradicije, ali i samog govora su upravo oni u Hrvatskom zagorju.

2.5.2. *Dobrovoljno vatrogasno društvo Beljevina*

Dobrovoljno vatrogasno društvo Beljevina osnovano je u travnju 1969. godine. u sklopu Vatrogasne zajednice općine Đurđenovac. Uz zaštitu i spašavanje jedan od glavnih ciljeva također

⁷ KUD „Zagorci“ Beljevina. Zadnja posjeta: 22.06.2019. Dostupno na: <https://www.mozaikveza.hr/entity/kulturno-umjetnicko-drustvo-zagorci-beljevina>

⁸ KUD „Zagorci“ Beljevina. Zadnja posjeta: 22.06.2019. Dostupno na: https://www.facebook.com/pg/kudzagorci.beljevina/about/?ref=page_internal

je i organizacija kulturnih, športskih i drugih manifestacija.⁹ Aktivno djeluju četiri natjecateljska odjeljenja u muškoj i ženskoj kategoriji: podmladak, mladež, seniori A i seniori B.

2.5.3. *Nogometni klub Zagorac 1952*

Osnivačka skupština prvotnog nogometnog kluba *Zagorac* održana je 1957. godine. Nogometni klub *Zagorac 1952* osnovan je 2015. godine te nastavlja s radom prethodnog kluba. Klub je član županijskog nogometnog saveza Osječko-baranjske županije. Djelatnost kluba svodi se na sudjelovanje u natjecanjima određenog stupnja sa seniorskom momčadi i momčadima mladih uzrasta, upravljanje i održavanje nogometnog igrališta i drugih sportskih građevina te skrb o zdravlju nogometaša, trenera i drugih nogometnih djelatnika.¹⁰

2.5.4. *Lovačko društvo Vidra*

Osnivačka skupština udruge održana je u travnju 1996. godine, a 2011. godine otvoren je Lovački dom *Lovačkog društva Vidra*. Ciljevi udruge su unapređenje lovstva, uzgoj, zaštita, lov i korištenje divljači te zaštita i očuvanje biološke i ekološke ravnoteže prirodnih staništa divljači. Također rade na njegovanju lovačke etike i običaja te potiču zaštitu prirode i ljudskog okoliša.¹¹

⁹ Dobrovoljno vatrogasno društvo Beljevina. Zadnja posjeta: 22.06.2019.

<https://www.mozaikveza.hr/entity/dobrovoljno-vatrogasno-drustvo-beljevina>

¹⁰ Nogometni klub „Zagorac 1952“ Beljevina. Zadnja posjeta: 22.06.2019 Dostupno na:

<https://www.mozaikveza.hr/entity/nogometni-klub-zagorac-1952-beljevina>

¹¹ Lovačko društvo „Vidra“ Beljevina. Zadnja posjeta: 22.06.2019 Dostupno na:

<https://www.mozaikveza.hr/entity/lovacko-drustvo-vidra-beljevina>

3. Obilježja kajkavskog narječja

Mijo Lončarić (1996:1) tumači kako je kajkavština je jedan od pet osnovnih idioma srednjojužnoslavenskog dijasistema, a javlja se još u zapisima iz 12. stoljeća. Iako kajkavština nema svoju modernu monografiju, kao polazište prilikom proučavanja kajkavskih govora najčešće se uzima rad Stjepana Ivšića *Jezik Hrvata Kajkavaca*. Na njegovom je radu uspostavljena i prva znanstvena klasifikacija kajkavštine (Lončarić, 1996). Proučavanjem kajkavskog narječja u 19. stoljeću bavili su se Ivan Kukuljević, Matija Valjavec, Rikardo Plohl Herdovigov, Vatroslav Rožić, Vatroslav Oblak, Milan Rešetar i Vatroslav Jagić (Lončarić, 1996). „Unatoč svim individualnim i institucionaliziranim oblicima istraživanja, kajkavsko je narječje još uvijek najslabije istraženo od svih naših narječja“ (Lončarić, 1996:13)“.

Kajkavsko narječje dijeli se na pet dijalekata: zagorsko-međimurski, križevačko-podravski, turopoljsko-posavski, prigorski i goranski dijalekt (Lončarić, 1996).

Kajkavski sustav razlikuje se od hrvatskog ishodišnog sustava po refleksu jata i poluglasa. Refleks jata i poluglasa je u kajkavskom narječju najčešće *e*, dok se u prigorskom i goranskom dijalektu poluglas može odraziti i kao *ā* (Lončarić, 1996). Kod analiziranja vokalizma, za kajkavsko narječje karakteristična je pojava protetičkog *v*, *h* i *j*: (*vučitelj*, *Hadam*, *jigla*). Osim toga dolazi do izjednačavanja slogotvornog *l s o* koji u štokavskom i čakavskom sustavu prelazi u *u*, a u kajkavskom u *o* (*sonce*) (Lončarić, 1996). Karakterističan je i razvoj skupa *tj* koji se odražava kao *č*, osim u prigorskom *ć*. Zatim skup *dj* koji se odražava kao *j*, osim u križevačko-podravskom i turopoljsko-posavskom gdje se pojavljuje i kao *dž*. Umjesto glasova *č*, *ć* i *dž*, *đ* u većini se kajkavskih govora izgovara jedan srednji glas (Lončarić, 1996). Skupovi *stj/skj* odražavaju se kao *šč*, osim u prigorskom *s'*. Skupovi *zdj/zgj* realiziraju se kao *ždž*, dok se u prigorskom realizira kao *z'*, a u goranskom *žj* (Lončarić, 1996). Također dolazi i do razjednačavanja: *v>h* te *h>v(j)* (*vtopiti>htopiti*, *buha>buva*, *sneha>sneja*); *ht>št* (*htio>štel*); *tl, dl>kl, gl* (*tlaka>klaka*); *tm > km* (*kmica*); *-hk->-fk-* (*lehko, lefko*). U skupovima *hr-*, *hl-*, *shr-* dolazi do gubljenja *h* (*raniti, lat, sranen*). Dolazi do pojednostavljivanja skupova sa *v, d, g* (*si, jena, di*). Još neke od karakteristika su: palatalno *r'* (*morje, zorja*), depalatalizacija *l, n* (*kniga, prijatelj*), pojava skupa čr- (*črn, črv*), te izostanak sibilizacije (*mikati, junaki, vragi*) (Lončarić, 1996). U morfologiji kajkavskog sustava

gubi se dvojina kao gramatička kategorija, pa tako uz brojeve 2, 3 i 4 dolazi množina (*u nominativu: dva, tri, četiri brati / sela / žene*) (Lončarić, 1996). Također dolazi do nestajanja vokativa te ga zamjenjuje nominativ. U tvorbi brojevnikih pridjeva umeće se *-er-* (*peteri*). Brojevi od jedanaest do devetnaest tvore se sufiksom *-najst* (*jedanaest, devetnaest*) (Lončarić, 1996). Kod komparacije također dolazi do razlike u tvorbi. Komparativ se tvori sufiksima *-še-*, *-ejš-*, *-ej-*, *-š-*, *-j-* (*slabeši, slabejši, slabeji, gorši, gorji*). Superlativ se tvori prefiksacijom komparativa s prefiksom *naj-* (*najstareši*). Prisutna je uporaba određenoga umjesto neodređenoga oblika pridjeva (*On je tak dobri.*) (Lončarić, 1996). Osnovni je lik zamjenice, po kojem je kajkavština i dobila naziv, zamjenica *kaj*. Neodređene i opće zamjenice nastaju prema zamjenici *kaj* (*nikaj, nekaj*). Zamjenice za osobu potječu od starijega *kъ-to*. Tri su osnovna lika *gdo* (*do, du*), *što* (*šte*) i *ko* (*ke, kie*). Zamjenica *sve* glasi *ves*, (*v*)*sa*, (*v*)*se*. Također su sačuvani i stari oblici *sъ-* (*sega, snočka*) (Lončarić, 1996). U kajkavskom je narječju prisutna razlika supina i infinitiva. Supin se upotrebljava kao dopuna glagolima kretanja (*idem spat*). U svim govorima postoji perfekt i tvori se od nesvršenog prezenta glagola biti i glagolskog pridjeva radnog (*videl sem*). U nekim govorima pojavljuje se pluskvamperfekt tvoren od perfekta glagola biti i pridjeva radnog (*bil sem videl*) (Lončarić, 1996) U kajkavskom su se narječju nesložena preteritna vremena, aorist i imperfekt, izgubila. Aorist se pojavljuje samo u obliku aorista glagola biti u tvorbi kondicionala (*došel bi*) (Lončarić, 1996). Futur se tvori od svršenog prezenta glagola biti i pridjeva radnog (*došel bum*). Budućnost se izriče i prezentom svršenih glagola. Present se tvori prezentskim tematskim vokalima: *-e-*, *-j(e)-*, *-i-*, *-a-*. Prezentski gramatički morfemi su za jedninu: *-m/-n*, *-š*, *☉*, za množinu: *-mo/-mu/-me*, *-te/-še*, *-u/-o/-e/-ju/-jo/-du /-do*. U imperativu se zapovijed za treće lice izriče opisno pomoću riječce *naj, neka* ili *da* i prezentom (*naj kopa*). Imperativi budi, daj i slični u trećem licu služe za izricanje molbe ili želje (daj vam Bog zdravlje, budi te sram). Prisutna su dva kondicionala. Kondicional prvi ili sadašnji i kondicional drugi ili prošli koji se rjeđe pojavljuje. Kondicional prvi tvori se od naglašenog lika aorista glagola biti za 2. i 3. lice jednine i pridjeva radnog (*delal bi*). Kondicional drugi tvori se od kondicionala glagola biti i glagolskog pridjeva radnog (*bil bi delal*) (Lončarić, 1996). U većini govora kajkavskog narječja glagolski prilog prošli se izgubio. Glagolski prilog sadašnji tvori se od 3.lica množine prezenta s nastavcima *-či/-čki/-čke* (*sedečki*). Glagolski pridjev trpni tvori se od prijelaznih glagola sufiksima: *-n*, *-an*, *-en*, *-jen*, *-t* (*pospan, kopan, spleten, umorjen, zbit*) (Lončarić, 1996).

4. Jezična analiza govora Beljevine

Budući da su preci stanovnika Beljevine doselili iz područja oko Varaždina pretpostavlja se da govor pripada zagorsko-međimurskom dijalektu kajkavskog narječja. Jezičnom analizom koja je provedena na temelju audio-zapisa uočene su sljedeće karakteristike beljevačkog govora:

4.1. Fonološka razina

4.1.1. Vokalizam

U govoru Beljevine prisutan je ekavski odraz jata, kao i u većini kajkavskih dijalekata. Možemo ga pronaći u primjerima poput: *deca, detešce, sečam se, mleko, primetila, sused, lepe, živeli, uvek, venčanja, čovek, sneg...* Jekavski odraz jata pojavljuje se samo u riječi *gorjeti*, a ijekavski odraz jata u primjeru *poslije* koji se pojavljuje i u ekavskom obliku *posle*.

Poluglas se u nekim slučajevima odražava kao glas *e*. Pronalazimo ga u primjerima: *denes, den, tej*.

Zamjena samoglasnika *u* konsonantom *v* učestala je pojava. Konsonant *v* potvrđuje se u sljedećim primjerima: *v hižu, v mom srcu, vreau, v Beljevinu ...* Na mjestima gdje se *u* pojavljuje u ulozu prijedloga pojavljuje se oblik *vu*. Protetičko *v* pojavljuje se i u primjerima: *vužgal, vudrena, vučili, vur...*

U nekim se primjerima u govoru pojavljuje *f* umjesto *u* ispred šumnika: *fštali, fcrikvi, f sredini, f kleti, fpali...*

Osim toga u oblicima riječi *uzeti* dolazi do gubljenja samoglasnika *u* na početku riječi: (smo) *zeli*, (nam) *zemite*, (je) *zela*, (me) *zel...*

Također dolazi i do zamjene *s>z*, na primjer: *zutra*. Ta se zamjena pojavljuje i kod prijedloga *s*, *sa*.

Prisutno je i umetanje glasa *z* na početku riječi: *zdigel, zdopadal...*

Protetičko *h* vrlo je rijetko, bilježi se u primjeru *k>h* ispred *r* *hruške*. Zabilježen je i primjer zamjene *u>h*: *hmrela* je.

Karakteristično je za kajkavsko narječje, pa tako i za govor Beljevine, da kod glagolskog pridjeva radnog *l* na kraju sloga ne prelazi u *o*. Na primjer: *sedil, zaspal, pital, podigel, došel, napil, zel, rekel, otpratil...* Također, prvo lice perfekta glagola *biti* u muškom rodu pojavljuje se i kao zamjenjen i ne zamjenjen oblik: *sam bil, sam bio*.

4.1.2. Konsonantizam

Iako govornici u nekim riječima razlikuju izgovor *č* i *ć*, u većini riječi ne postoji razlika te se javlja *č*. Skupina *tj* tako se u većini primjera odrazila kao *č* što je i očekivano s obzirom da govor pripada zagorsko-međimurskom dijalektu. Primjeri u kojima se pojavljuje *č*: *sečam, veče, ponočku, svećenik....*

U govoru Beljevine pojavljuje se izmjena šćakavizma i šćakavizma: *dvorišće, prošćenje, kršćanstvo...*

Skup *zdj* ostaje nepromjenjen što je vidljivo u primjeru *grozdja*.

Zamjena glasa *h* glasom *v* ili *j* nije zabilježena: *skuhala, juha...*

Prefiks *čr-* uglavnom ostaje nepromijenjen: *črleni, črn*.

Dolazi do pojednostavljanja skupa *sa v*: *saki, sakega...*

Važno je spomenuti i neprovođenje glasovne promjena sibilizacije koje je rijetko, ali ipak prisutno. Na primjer: *žumanjki, ručnikima...*

Dolazi i do depalatalizacije: *zemla, falen, prijatel, polubim..*

4.2. Morfološka razina

4.2.1. Promjenjive vrste riječi

Imenice

Važno je spomenuti karakteristike sklonibe. U govoru Beljevine ne pojavljuje se vokativ nego ga zamjenjuju oblici za nominativ. Međutim imenica Bog ima i vokativni oblik: *Bogek dragi!*

U genitivu množine imenica a-vrste muškoga roda čuva se kajkavski gramatički morfem *-i*. Na primjer: tih *dni*, zimskih *dni*...

Zamjenice

Za kajkavsko narječje karakteristična je upitno-odnosna zamjenica *kaj*. Takav se oblik javlja i u beljevačkom govoru: *Kaj bu ve?*, *..kaj smo doma imeli.*, *...kaj sem sakega vina pil...*

Neodređene zamjenice nastaju od oblika *kaj*: *nekaj*, *nikaj*...

Što se tiče zamjenice *sve* sačuvan je stari oblik zamjenice *(v)se*, *(v)sa*: *Se* kršćanstvo je veselo. Od tog oblika tvore se neke neodređene zamjenice: *sega*, *sakega*, *saki*, *sake*....

Za oblik osobne zamjenice *ja* instrumental *mnom* glasi *menom* na primjer: *z menom*.

Pridjevi

Tvorba komparativa razlikuje se od standardnog jezika po umetanju infiksa *-eš-/-ejš-*. primjeri pridjeva u komparativu su *stareši*, *vekši*...

Superlativ se tvori pomoću komparativa, dodavanjem prefiksa *naj-*: *najvekše*, *najstarejša*...

Pojavljaju se i standardni oblici: *više*, *najviše*...

Uporaba određenog pridjeva nije česta, na primjer: *dobri*.

Brojevi

U govoru Beljevine, kao i u drugim govorima kajkavskog narječja uz brojeve *dva*, *tri*, *četiri* ne dolazi dvojina već množina.

Brojevi od jedanaest do devetnaest tvore se sufiksom *-najst*. Broj dvadeset tvori se suvixsom *-ajst*: njih je *dvajst*.

Brojevni pridjevi tvore se poču infiksa *-er-*: *šesere*.

Važno je spomenuti još neke primjere koji se pojavljuju u zapisu: *jen*, *jeden* (jedan), *osem* (osam), *hiljada* (tisuću).

Glagoli

U zabilježenom govoru razlikuju se supin i infinitiv, pri čemu se češće upotrebljava infinitiv: čestitati, biti, srkati, piti, ležati, brati, pomagati, moliti, ići, krstit, imat...

U govoru Beljevine pojavljuju se prezentski tematski vokali *-e-*, *-(j)e-*, *-i-* i *-a-*. prezentski gramatički morfemi prikazani su u *tablici broj 1*. Zabilježeni primjeri prezenta su: *znaš*, *ujdemo*, *kažeme*...

	Jednina	Množina
1.	-m	-mo, -me
2.	-š	-te
3.	-∅	e, -u, -ju, -iju

Tablica br. 1: Pregled prezentskih gramatičkih morfema u govoru Beljevine

Također je uočena razlika u prezentu dvovidnog pomoćnog glagola biti u odnosu na standardni

jezik. U kajkavskom narječju pa i u govoru Beljevine konjugacija tog glagola glasi: ja *bum*; ti *buš*; on, ona, ono *bu*; mi *bumo*; vi *bute*; oni *buju/budu*;

Perfekt se tvori od nesvršenoga prezenta glagola *biti* i glagolskoga pridjeva radnog: *zdigel sam, si došel, je primetila, smo lukali, sme hitili, su mislili...*

Imperativ je način kojim se izriče molba, želja ili zapovjed. Gramatički morfem za drugo lice jednine je *-i*: *odi sim...* U prvom licu množine bilježi se morfem *-emo, -imo, -(j)mo*. Drugo lice množine tvori se nastavkom *-ete, -ite, -(j)te*: *spite, zemite...* Često se izriče opisno rječcom *naj, nek, da*. Na primjer: *naj se razveseli, naj zgori*. Lončarić (1996) navodi primjer: *da* strela vu te *pukne*, a u beljevačkom govoru zabilježen je primjer bez rječe *da*: *Strela Božja vu te vudrila!*

Futur II. izriče se glagolskim pridjevom radnim i dvovidnim prezentom pomoćnoga glagola *biti*: *bumo vidili, bum kupil, bumo molili, bumo išli...*

Glagolski pridjev trpni tvori se sufiksima *-n/-an/-en/-jen/-t*. Neki primjeri su: *zmazan, falen, srdit...* Glagolski pridjev radni tvori se sufiksima *-l/-la/-lo, -li/-le/-la*. Na primjer: *namočil, volil, zapalila vučili, živeli...*

U govoru su također prisutni kondicional prvi i kondicional drugi. Kondicional prvi tvori se od naglašenog aorista glagola *biti* za 2. i 3. lice jednine i pridjeva radnog: *bil bi*, a od njega, dodavanjem glagolskog pridjeva radnog tvori se kondicional drugi: *bil bi delal*.

Aorist i Futur I. nisu zabilježeni.

4.2.2. Nepromjenjive vrste riječi

Prilozi

Karakteristično je da se prilozi ovdje, tamo pojavljuju u obliku *sim, tam*. Vremenski prilog nekada pojavljuje se u obliku *negdar*.

Prijedlozi

Kazivači koriste *s*, *sa* kao prijedloge s instrumentalom, ali dolazi i do zamjene *s>z* što je vidljivo u primjerima: *z velikim očima, z mamicom, z Baricom, z mlinci...*

Vežnici

U govoru Beljevine pojavljuje se vežnik *če*: *Žene bi, ako nebi kaj imele, jedna drugoj hodile posuđivat, če nemaš brašno, če nemaš soli.*

4.3.Sintaktička razina

Red riječi je u govoru Beljevine relativno slobodan što je također jedna od karakteristika kajkavskog narječja. Zamjeničke i glagolske klitike mogu biti i enklitike i proklitike. Primjeri slobodnog reda riječi u rečenici su: *Al isto se tak sećam kaj mi je srce zgrejalo. Je, tak je to negdar pri nama bilo. Prije su se ljudi više družili, jen drugom hodili, spominjali su se. Tu su velke šume bile.*

4.4.Naglasni sustav

Naglasni sustav beljevačkog govora podudara se s osnovnim kajkavskim tronaglasnim sustavom. U zapisu su zabilježeni kratki, dugosilazni i dugouzlazni naglasci. Na primjer:

kratki naglasak: *täk, pèt, ženà, jàbuka, fäjñ, ùspomene, obèd, ròl, igràti, snèg, dŕvo, cùkra, tancàti, dogovorìli, sŕce, nacìfrano, psìha...*

dugosilazni: *bôžić, pânja, slâmu, bôgek, mîlili, zafâlili, sirôtinja, nôc, vrôci, igrâčke...*

dugouzlazni: *décec, hráne, oréhe, zéli, zgejáló, navék, vesélo, lépo, zíma, spíti, obilázil, špíglo...*

4.5.Leksička razina

Umanjenice i hipokristici često se pojavljuju u kajkavskom narječju pa tako i u govoru Beljevine.

Na primjer: *Bogek, tatek, mamica, dečica, Ivek, Jožek ...*

U leksiku beljevačkog govora prisutni su germanizmi: *špiglo, hiža, fleten, špalir, mošt...* U manjem broju pojavljuju se hungarizmi: *fletno, pajdaš...*

5. Mali rječnik beljevačkog govora

biti = nesvršeni glagol; tući(koga)

bumo = 1. l., mn., prez. svrš. gl. biti; budemo

cele = prid., žr., mn.; cijele

crikva = im., N, žr., jd.; crkva

cukar = im., N, žr., jd.; šećer

črez = prijed.; kroz

deca = im., N, sr., zbirna imenica; djeca

dečec = im., N, mr., jd.; dječak

delati = gl., inf.; raditi

deti = gl., inf.; staviti

denes = pril.; danas

dni = im., mr. mn.; dani

drobna (dečica) = prid., mn., sr.; dobra, poslušna

breg = im., mr., jd.; brijeg

dvajst = broj; dvadeset

dvorišće = im., N, sr., jd.; dvorište

fajn = prid.; dobro, rado, puno

fala = pril.; hvala

fasuvati = gl., inf.; biti kažnjen

fletno = pril.; spretno

fpaliti = gl., inf.; upaliti, zapaliti

fruštuk = im., N, mr., jd.; doručak

gorice = im., mr., jd.; vinograd

gostijona = im., N, žr., jd.; gostionica

graba = im., N, mr., jd. = jarak

grozdje = gl., im., N, sr, zbirna im. = grožđe

hiljadu = broj; tisuću

hititi = gl., inf.; baciti

hiža = im., N, žr., jd.; kuća

hruške = im, N, žr., mn.; kruške

imeti = gl., inf.; imati

jajca = im., G, sr., mn.; jaja

japa = im., N, mr., jd.; tata

klet = im., N, žr., jd.; prostor (koliba) u kojem se drži vino

leto = im., N, sr., jd.; godišnje doba ljeto

lukati = gl., inf.; gledati

maček = im., N, mr., jd.; mačak

meša = im., N, sr., jd.; misa

miništranti = im., N, mr., mn.; ministranti

mošt = im., N, mr., jd.; mlado vino

muži = im., N, mr., mn.; muževi
navek = pril.; uvijek
negdar = pril.; nekada
norci = im., N, mr., jd.; lude osobe
oblok = im., N, mr., jd. prozor
ogenj = im., N, mr., jd.; oganj
orehi = im., N, mr., mn.; orasi
osem = broj; osam
pajdaš = im., N, mr., jd.; prijatelj
paper = im., N, mr., jd.; papir
pelati = gl., inf.; voditi, voziti
peške = pril.; pješke
plot = im., N, mr., jd.; ograda
polefko = pril.; polako
popjevati = gl., inf.; pjevati
Potrti = gl., inf.; potrgati, slomiti, udariti
prasec = im., N, sr., jd.; prase
preveč = pril.; previše
prošćenje = im., N, sr., jd.; crkvena proslava
psiha = im., N, žr., jd.; nizak ormar s velikim
ogledalom

purica = im., N, žr., jd.; pura
radijo = im., N, mr., jd: radioprijemnik
rasprti = gl., inf.; raširiti
rol = im., N, žr., jd.; pečnica
roužice = im., N, žr., mn.; ruže
ručniki = im., N, mr., mn.; ručnici
saki = zamj.; svatko
sem = 1. l. jd., nenagl., nesvrš. prez. gl. biti;
sam
sim = pril.; ovdje, tu
sosed = im., N, mr., jd.; susjed
spiti = gl., inf.; popiti, ispiti
srčecko = im., N, sr., jd.; srce
strela = im., N, žr., jd.; strijela
svetek = im., N, mr., jd.; blagdan
špalir = im., N, mr., jd.; dva reda ljudi
(vojnika) okrenutih jedan prema drugom
između kojih prolazi osoba kojoj se odaje
počast
šparati = gl., inf; štedjeti
špelancija = im., N, žr., jd.; sastanak
„martinskih biskupa“¹²

¹² Mještani se sastaju i među sobom odabiru meštra koji krsti mošt u vino

špiglo = im., N, žr., jd.; ogledalo

štrik = im., N, mr., jd.; konopac

strukle = im., N, mr., jd.; zagorsko
tradicionalno jelo, savijača s jabukama

tam = pril.; ondje, tamo

tancati = gl., inf.; plesati

tir = im., N, mr., jd.; put

trsje = im., N, mr., mn.; vinova loza

ura = im, N, jd.; sat (i u značenju vremena i u
značenju predmeta koji pokazuje vrijeme)

v = prijed.; u

venčanje = im., N, sr., jd.; vjenčanje

vjutro = pril.; ujutro

vrnuti = gl., inf.; vratiti

vužgati = gl., inf.; upaliti, zapaliti

z = prijed.; s, sa

zmetati = gl., inf.; pomesti

6. Zaključak

Analizom zvučnih zapisa govor Beljevine potvrđuje se kao govor kajkavskog narječja, zagorsko-međimurskog dijalekta. Neke od najučestalijih karakteristika su ekavski odraz jata; zamjena samoglasnika *u* konsonantom *v*; zamjena prijedloga *s*, *sa*>*z*; neprovođenje zamjene *l*>*o* na kraju sloga; neprovođenje sibilizacije; depalatalizacija; nerazlikovanje glasova *č* i *ć*; nepostojanje vokativa u padežnom sustavu; uporaba upitno-odnosne zamjenice *kaj*; tvorba komparativa sufiksima *-eš* i *-ejš*; tvorba brojeva od jedanaest do devetnaest sufiksom *-najst* i ostale. Također se pojavljuju i karakteristični nastavci kajkavskog narječja za prezent te za ostale oblike glagolskih vremena te troakcenatski naglasni sustav. S obzir da su mještani koji su rođeni u Zagorju, a tijekom života su doselili u Slavoniju, prva generacija govornika, zaključujemo da su kazivači čiji je govor analiziran pripadnici druge generacije. Uočavamo kako su brojne karakteristike u govoru opstale unatoč utjecaju okolnih slavonskih govora, osobito šokačkog govora te standardnog govora. U govoru mlađih generacija navedene karakteristike se čuvaju, ali u znatno manjoj mjeri. Iz tog razloga nužno je nastaviti promicati očuvanje tradicije i govora što i čine udruge koje djeluju u mjestu. Osim toga važno je poticati jezična istraživanja kako beljevačkog govora, tako i govora ostalih mjesta diljem Lijepe naše.

7. Literatura i izvori:

1. Državni zavod za statistiku. *Naselja i stanovništvo Republike Hrvatske 1857.-2001*. Zadnja posjeta: 20.06.2019 Dostupno na: <https://www.dzs.hr/>
2. Državni zavod za statistiku. *Popis stanovništva 2001*. Zadnja posjeta: 20.06.2019. Dostupno na: <https://www.dzs.hr/>
3. Državni zavod za statistiku. *Popis stanovništva 2011*. Zadnja posjeta: 20.06.2019. Dostupno na: <https://www.dzs.hr/>
4. Facebook, KUD „Zagorci“ Beljevina. *Info*. Zadnja posjeta: 22.06.2019. Dostupno na: https://www.facebook.com/pg/kudzagorci.beljevina/about/?ref=page_internal
5. Lončarić, Mijo. 1996. *Kajkavsko narječje*. Zagreb: Školska knjiga.
6. Mozaik veza. *Dobrovoljno vatrogasno društvo Beljevina*. Zadnja posjeta: 22.06.2019. <https://www.mozaikveza.hr/entity/dobrovoljno-vatrogasno-drustvo-beljevina>
7. Mozaik veza. *KUD „Zagorci“ Beljevina*. Zadnja posjeta: 22.06.2019. Dostupno na: <https://www.mozaikveza.hr/entity/kulturno-umjetnicko-drustvo-zagorci-beljevina>
8. Mozaik veza. *Lovačko društvo „Vidra“ Beljevina*. Zadnja posjeta: 22.06.2019 Dostupno na: <https://www.mozaikveza.hr/entity/lovacko-drustvo-vidra-beljevina>
9. Mozaik veza. *Nogometni klub „Zagorac 1952“ Beljevina*. Zadnja posjeta: 22.06.2019 Dostupno na: <https://www.mozaikveza.hr/entity/nogometni-klub-zagorac-1952-beljevina>
10. Osnovna Škola Josipa Jurja Strossmayera. *O školi*. Zadnja posjeta: 22.06.2019. Dostupno na: <http://os-jjstrossmayera-djurdjenovac.skole.hr/skola>
11. Povijest.hr. *Sveti Martin – omiljeni vinski svetac*. Zadnja posjeta: 22.06.2019. Dostupno na: <https://povijest.hr/drustvo/kultura/sveti-martin-omiljeni-vinski-svetac/>